

Arystoteles: poetyka i estetyka

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jacek Wojtysiak, *Piękno i sztuka*, [w:] Jacek Wojtysiak, Marcin Iwanicki, *Źródła mądrości*, Lublin 2020, s. 81.
- Źródło: Arystoteles, *Fizyka*, t. 2, tłum. K. Leśniak.
- Źródło: Arystoteles, *Poetyka*, t. 6, tłum. H. Podbielski.
- Źródło: Arystoteles, *Poetyka*, t. 7, tłum. H. Podbielski.
- Źródło: Arystoteles, *Metafizyka*, t. 13, tłum. K. Leśniak.
- Źródło: Arystoteles, *Poetyka*, t. 9, tłum. H. Podbielski.

Arystoteles: poetyka i estetyka

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

((Arystoteles

Fizyka

Fabula może opisywać złą dołą złej postaci, szczęśliwą dołą złej postaci i złą dołą dobrej postaci. Efekt tragiczny uzyskuje się wtedy, gdy postać dobra, choć nie bez skazy, popełnia poważny błąd, który obraca jej szczęście w nieszczęście. Fabula powinna być poza tym złożona i wywoływać litość oraz trwogę.

Źródło: Arystoteles, *Fizyka*, t. 2, tłum. K. Leśniak.

Zasady, bez których nie powstałby żaden wciągający utwór literacki, zawdzięczamy *Poetyce* Arystotelesa – traktatowi, który stał się prawdziwą biblią dla pisarzy, dramatopisarzy i scenarzystów. Platon niestety miał w pogardzie poetów, którzy, jak twierdził, jedynie naśladową rzeczywistość. Arystoteles uznał, że jest to wartościowe. Dostrzegł, że poeta nie tylko odtwarza bieg zdarzeń, ale znajduje w nim uniwersalne prawdy, które pomagają nam oczyścić duszę. Analizował także, czym jest piękno, dlatego uznajemy go za twórcę estetyki.

Twoje cele

- Poznasz poglądy Arystotelesa na temat sztuki, jej funkcji i wartości.

- Przeanalizujesz pojęcia *mimesis*, *katharsis* i pojęcie piękna.
- Rozstrzygniesz, czy za pomocą powyższych pojęć da się opisać sztukę współczesną, i sprawdzisz, jak zasady *Poetyki* funkcjonują w popkulturze.
- Wyrazisz własne zdanie o istocie piękna i *mimesis*.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

Aby dowiedzieć się więcej na temat sztuk pięknych, zapoznaj się z poniższymi materiałami:

- Czytanie Poetyki Arystotelesa – główne problemy teorii poezji
- Co jest, a co nie jest sztuką? Podział sztuk według Arystotelesa
- Główne problemy Poetyki Arystotelesa
- Co łączy literaturę i życie? O teorii poezji Arystotelesa

Poetyka i estetyka

Jedną ze sztuk naśladowujących naturę, czyli tzw. sztuk pięknych, jest według klasyfikacji Arystotelesa poezja. Filozof poświęcił jej dzieło *Poetyka*, w którym zajął się głównie poezją tragiczną, czyli dramatem. Dla jego rozważań ważne są dwa pojęcia: **mimesis** (gr. 'naśladownictwo') i **katharsis** (gr. 'oczyszczenie').

Mímesis

Mauro David, *Kryształowe naczynie z melonami*, 1999

Sztuka została zaliczona przez Arystotelesa do trzeciego z działów wiedzy – do nauk pojetycznych, czyli wytwórczych. Według Stagiryty właściwą rolą sztuki jest uzupełnianie braków natury oraz jej naśladownictwo.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

“

Poetyka

Wiemy już, że Platon potępił sztukę, dlatego że jest ona mimetyczna, tzn. naśladuje świat i to świat „gorszy”, zmysłowy. Jego uczeń zaś twierdził inaczej – sztuka naśladowująca jest czymś wartościowym. Jednak w ujęciu Arystotelesa naśladowanie w poezji to nie odtwarzanie realnych zdarzeń, ale dostrzeganie w świecie rzeczy koniecznych, istotnych i przedstawianie ich tak, aby odbiorca uznał je za prawdopodobne. W ten sposób poeta oddaje to, co ogólne (uniwersalne prawdy, reguły), pomija zaś to, co jednostkowe i przez to mniej ważne. Dzięki temu poezja przypomina, jak pisze Arystoteles, filozofię:

Arystoteles

[...] zadanie poety polega nie na przedstawieniu wydarzeń rzeczywistych, lecz takich, które mogłyby się zdarzyć, przy czym ta możliwość opiera się na prawdopodobieństwie i konieczności. Historyk i poeta różnią się przecież nie tym, że jeden posługuje się prozą, a drugi wierszem [...]. Różnią się oni natomiast tym, że jeden mówi o wydarzeniach, które miały miejsce w rzeczywistości, a drugi o takich, które mogą się wydarzyć. Dlatego też poezja jest bardziej filozoficzna i poważna niż historia; poezja wyraża przecież to, co ogólne, historia natomiast to, co jednostkowe.

Źródło: Arystoteles, *Poetyka*, t. 9, tłum. H. Podbielski.

Starożytna mozaika przedstawiająca maski teatralne: Tragedii i Komedii. II w. n.e.

Źródło: Carole Raddato, Muzea Watykańskie, licencja: CC BY-SA 2.0.

Katharsis

Kluczowym pojęciem w rozumieniu sztuki tragicznej jest *katharsis*.

Stagiryta wspomina o nim przy okazji definiowania tragedii:

((Arystoteles

Poetyka

Tragedia jest to naśladowcze przedstawienie akcji poważnej, skończonej i posiadającej [odpowiednią] wielkość, wyrażone w języku ozdobnym, odmiennym w różnych częściach dzieła, przedstawienie

w formie dramatycznej, a nie narracyjnej, które przez wzbudzenie litości i trwogi doprowadza do „oczyszczenia” tych uczuć.

Źródło: Arystoteles, *Poetyka*, t. 6, tłum. H. Podbielski.

Nie wiadomo, co dokładnie Arystoteles miał na myśli, mówiąc o *kátharsis* jako o oczyszczeniu uczuć. Prawdopodobnie wyjaśnił to pojęcie bliżej w zaginionej, drugiej księdze *Poetyki*. Z innych, zachowanych do dziś tekstów Stagiryty wynika, że nie chodziło o oczyszczenie moralne, pozbycie się grzechu czy poczucia winy. Możemy przypuszczać, że poprzez *kátharsis* Arystoteles rozumiał przeżycie o uzdrawiającym charakterze, do którego dochodzi podczas obcowania ze sztuką, a które polega na wyzwoleniu i rozładowaniu silnych uczuć, takich jak „litość czy trwoga”.

Źródło: Wilhelm von Kaulbach, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Piękno

Arystoteles zajmował się także zagadnieniem piękna, jego definicję podaje w *Poetyce*:

((Arystoteles

Poetyka

Każda bowiem piękna rzecz, tak istota żywa, jak wszelkie dzieło składające się z części, nie tylko swe części musi mieć uporządkowane, lecz musi mieć również nieprzypadkową wielkość. Piękno bowiem polega na [odpowiedniej] wielkości i porządku.

Źródło: Arystoteles, *Poetyka*, t. 7, tłum. H. Podbielski.

Podobne ujęcie znajdujemy w *Metafizyce*:

((Arystoteles

Metafizyka

Głównymi formami piękna jest porządek, symetria i wyrazistość [...].

Dla filozofa główną cechą piękna jest ład i proporcja. Dzieło powinno mieć właściwą wielkość, tzn. nie może być ani za duże, ani za małe, lecz takie, aby umysł mógł je łatwo ogarnąć, objąć w całości jednym wejrzeniem.

Polecenie 1

Sporządź notatkę na temat Arystotelesowskiej definicji piękna.

Słownik

katharsis

(gr. *katharsis* – oczyszczenie) oddziaływanie sztuki na odbiorcę, które polega na wzbudzeniu w nim uczuć litości oraz trwogi (w przypadku tragedii); w wyniku tak silnego przeżycia emocjonalnego następuje oczyszczenie z tych namiętności

mimesis

(gr. *mimesis* – imitacja, podobieństwo) kategoria estetyczna określająca stosunek sztuki do rzeczywistości jako naśladowanie rzeczywistości w sztuce za pomocą odpowiednich środków artystycznych

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią audiobooka i odpowiedz na pytanie: Co łączy ze sobą filozofię i sztukę?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PI3Hpqs1D>

Jacek Wojtysiak

Piękno i sztuka

Świat jest piękny

Pierwszy powód celnie przedstawiał największy polski historyk filozofii i estetyki Władysław Tatarkiewicz, pisząc: „Dla starożytnych Greków piękno było właściwością przyrodzonego świata: byli pełni podziwu dla jego doskonałości, dla jego piękna. Świat jest piękny, a dzieło człowieka dopiero ma nim być, może nim być, powinno być”. Jeśli więc filozofia (powstała właśnie w starożytnej Grecji) ma dostarczyć nam głównego szkicu do obrazu świata, nie może w niej zabraknąć miejsca dla piękna. Innymi słowy, teoria bytu i teoria piękna splatają się ze sobą; lub inaczej: bez refleksji nad pięknem nie sposób prowadzić filozoficznych dociekań nad naturą rzeczywistości.

Tezę, że świat ze swej natury jest piękny, jako pierwszy miał wypowiedzieć Pitagoras (żyjący na przełomie VI i V wieku przed Chrystusem). Osiedlił się w greckich koloniach w Italii, gdzie założył coś w rodzaju bractwa, którego celem było doskonalenie moralne za pośrednictwem matematyki. Podstawę matematyki Pitagorasa stanowiła liczba 1 utożsamiona z pojedynczym punktem. Kolejnym liczbom miały odpowiadać układy punktów (linie, płaszczyzny, bryły itd.). Pitagorejczycy obdarzali liczby niemal czcią religijną, między innymi dlatego, że widzieli w nich źródło lub zasadę porządku świata. Świat (lub jego rusztowanie) jest przecież zestawem figur geometrycznych, one zaś są ostatecznie liczbami. Co więcej, jeśli zauważymy, że każda figura geometryczna to stosowny układ części, to okaże się, że rzeczy sprowadzają się do odpowiednich relacji – proporcji – między liczbami.

Wśród wspomnianych relacji Grecy szczególnie upodobali sobie relację zwaną złotą lub boską proporcją. Polega ona na tym, że stosunek całości do jej większej części ma się tak jak stosunek większej do mniejszej części tej całości. Naukowcy potwierdzili obecność złotej proporcji (lub jej wariantów) w różnych formach przyrody ożywionej i nieożywionej oraz w licznych dziełach sztuki starożytnej i nowożytnej. Dodatkowo okazało się, że liczba stanowiąca lub wyrażająca tę proporcję – 1,618... – ma interesujące własności matematyczne.

Jak widać, pitagorejska teza, że zasadą rzeczywistości jest liczba, ma niezłe wsparcie naukowe. Nas interesują filozoficzno-kulturowe konsekwencje tej tezy. Pierwszą z nich celnie uchwycił włoski historyk filozofii – Giovanni Reale, pisząc, że wraz z jej rozpowszechnieniem „świat przestał być [dla ludzi] terenem panowania mrocznych sił, polem działania tajemniczych i nieprzeniknionych mocy, a stał się właśnie »porządkiem« [...]. Porządek oznacza liczbę, a liczba oznacza rozumność, możliwość poznania, przeniknięcia przez myśl”. Druga konsekwencja tezy pitagorejczyków wiązała się z utożsamieniem porządku liczbowego z pięknem. Mamy upodobanie w porządku właśnie dlatego, że zawsze jawi się nam jako piękny. Tak powstała Wielka Teoria, która głosi, że piękno polega na właściwej proporcji między częściami danej całości. Jej wzorcowym przykładem jest wszechświat, na którego oznaczenie Grecy użyli słowa *kosmos* – słowa, które łączy takie znaczenia jak: ozdoba, porządek, świat. Wszechświat to pole symetrii (współmierności) jego składników, które z kolei – wydając dźwięki – tworzą ich harmonię (zestrój). Tak powstaje przepiękna kosmiczna muzyka sfer, której – jak mieli mawiać pitagorejczycy – nie słyszymy tylko dlatego, że się do niej przyzwyczailiśmy. Zresztą nie musimy jej słyszeć. Wystarczy, że ją intelektualnie pojmujemy, tak jak wirtuoz uchwytuje zapis nutowy, zanim odtworzy go w formie dźwiękowej.

Sztuka to część życia

Wielka Teoria pitagorejczyków dominowała w kulturze europejskiej do XVIII wieku. Od tego czasu zwracano większą uwagę na inne kryteria piękna, a nawet sugerowano, że piękno jest jedynie sprawą indywidualnego wyczucia poszczególnych ludzi. W podobnym czasie estetycy zaczęli się też bardziej niż pięknem interesować sztuką.

Dlaczego sztuka jest ważna dla filozofów? Dlatego, że – jak pierwszy zauważył Arystoteles – stanowi istotną sferę ludzkiego życia. Arystoteles twierdził, że każdy z nas żyje w trzech sferach – poznawania, działania i wytwarzania – a sztuka to umiejętność wytwarzania rozumnego, opartego na regułach. Niemal nieustannie poznajemy i działamy, ale także nieustannie wytwarzamy – potrawy, ubrania, meble, ozdoby, zabawki itd. Można coś tworzyć przypadkowo lub niedbale, a można też robić to w

sposób uporządkowany i sprawny. Ten drugi sposób nazywamy właśnie sztuką. Część sztuk jest dostępna dla specjalistów (np. budowanie domu), część jednak – jak na przykład sztuka gotowania – jest sprawą codzienności. Twórcze życie polega na opanowywaniu odpowiednich sztuk i cieszeniu się ich wytworami, stosownie do naszych potrzeb. Bez sztuki nie można więc osiągnąć pełni człowieczeństwa. W takim razie filozof, który chce dostarczyć nam recepty na dobre życie, nie może jej w swoich rozważaniach pominąć.

Potrzebujemy piękna

Zwróćcie uwagę, że niektóre sztuki służą potrzebom praktycznym, a inne intensyfikacji naszego kontaktu z pięknem. Starożytni myśliciele nie w pełni uświadamiali sobie różnicę między sztukami pierwszymi (użytecznymi) a sztukami drugimi (pięknymi), gdyż dla nich to, co użyteczne, musiało być piękne, i na odwrót. Pamiętajcie, że operowali oni pojęciem piękna jako proporcji, a jedną z jej głównych odmian jest dostosowanie do celu czy do odpowiednich potrzeb. Zresztą trudno sobie wyobrazić przedmiot użyteczny, w którym nie zachodzi właściwy stosunek części do całości oraz części między sobą.

W nowożytności coraz wyraźniej uświadamiano sobie odrębność sztuk pięknych, a tym samym szczególną wagę potrzeby piękna na tle innych ludzkich potrzeb. Potrzeba ta musiała stać się przedmiotem uwagi filozofów, gdyż zdawała się należeć do czynników wyróżniających człowieka w całym świecie ożywionym. W związku z tym, z biegiem czasu, termin sztuka zarezerwowano właśnie dla sztuk pięknych, zawężając jego starożytne znaczenie. Spierano się przy tym o istotę tak, na nowo, pojętej sztuki. Wielość jej koncepcji sprzyjało odchodzenie od Wielkiej Teorii piękna: jeśli panuje niezgoda co do tego, czym jest piękno, to tym bardziej co do tego, czym jest sztuka, która owo piękno ma niejako uosabiać. Do tego dochodzi ogromne bogactwo odmian sztuki lub aktywności artystycznych, których jest coraz więcej, a niektóre z nich okazują się wręcz bardzo dziwne, naruszając gust tradycyjnie nastawionych smakoszy piękna.

Wobec takiej sytuacji – wielości koncepcji i odmian sztuki pięknej – cytowany tu już Władysław Tatarkiewicz zaproponował definicję, która zwięźle zbiera w jedną całość wszystkie znane mu teorie i rodzaje sztuki nowożytnej i współczesnej. Definicja ta brzmi następująco: „dzieło sztuki jest odtworzeniem rzeczy bądź konstrukcją form, bądź wyrażaniem przeżyć, jednakże tylko takim odtworzeniem, taką konstrukcją, takim wyrazem, jakie są zdolne zachwycać, bądź wzruszać, bądź wstrząsać”. Jak myślicie, czy Tatarkiewiczowi udało się w tej definicji objąć wszystkie przypadki sztuki? A może znacie jakieś dzieło sztuki, które pod tę definicję nie podpada?

Sztuka uwzniośla

Zatrzymajmy się na koniec na możliwych celach sztuki, które wymienia się w powyższej definicji: zachwyt, wzruszenie, wstrząs. Te trzy przeżycia wiążą się z bardzo silnymi uczuciami, które pod wpływem obcowania z dziełem sztuki (na przykład z budzącą żal lub litość tragedią) niejako wyładowujemy z siebie. Arystoteles w swej *Poetyce* – pierwszym w historii całościowym wykładzie teorii literatury – nazywał to wyładowanie oczyszczeniem (po grecku *katharsis*). Być może Arystotelesowi chodziło o to, że sztuka, intensyfikując w nas, a potem gwałtownie z nas wylewając wzniosłe uczucia, oczyszcza naszą duszę, jak katar oczyszcza organizm. Jeśli sztuka naprawdę leczy z chorób duszy, wskazując jej sprawy godne człowieka i zachęcając do refleksji nad sensem życia, to istnieje jeszcze jeden powód, dla którego filozofia tak mocno związała się ze sztuką. Polega on na tym, że i sztuka, i filozofia dotyczą rzeczy najważniejszych, a zwracając umysł ludzki od przyziemności do wzniosłości, kształtują jego najpiękniejsze oblicze.

Źródło: Jacek Wojtysiak, *Piękno i sztuka*, w: Jacek Wojtysiak, Marcin Iwanicki, *Źródła mądrości*, Lublin 2020, s. 81.

Źródło: licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Jacek Wojtysiak, *Piękno i sztuka*, [w:] Jacek Wojtysiak, Marcin Iwanicki, *Źródła mądrości*, Lublin 2020, s. 81.

Polecenie 2

Spróbuj wymienić dzieła odbiegające od starożytnego kanonu i określ, czym jest piękno, za pomocą własnej definicji.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładu dr. Tomasza Mazura, a następnie odpowiedz na pytanie: Jakie są zasługi Arystotelesa na gruncie estetyki?

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DrTyP8I9K>

Film edukacyjny. *Poetyka i estetyka Arystotelesa*.

Wykłada dr Tomasz Mazur.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Poetyka i estetyka Arystotelesa*.

Ćwiczenie 1

Zaznacz odpowiedzi. Jakie autonomiczne podstawy zawdzięcza Arystotelesowi sztuka?

- ☐ Uniezależnienie sztuki od teorii etycznych.
- ☐ Wyzwolenie sztuki od realistycznego odtwarzania rzeczywistości.
- ☐ Skierowanie uwagi na subiektywny aspekt piękna.
- ☐ Twierdzenie, że sztuka może odtwarzać tylko rzeczywistość taką, jaka jest.

Ćwiczenie 2

Zaznacz odpowiedź. Które z pojęć, według Arystotelesa, najlepiej definiuje sztukę?

☐ *Doksa.*

☐ *Anaideia.*

☐ *Entelechia.*

☐ *Mimesis.*

Polecenie 2

Odpowiedz na pytanie, które elementy namysłu Arystotelesa nad estetyką i sztuką są aktualne do dziś, a którymi już się nie zajmujemy?

Ćwiczenie 3

Stwórz własną definicję kategorii *mimesis*. Podaj przykłady, które ułatwią zrozumienie twojej definicji przez kogoś, kto nigdy nie zetknął się z problemami związanymi z estetyką.

Praca domowa

Jak uważasz, jakie zmiany w postrzeganiu sztuki i piękna zawdzięczamy Arystotelesowi? Przywołaj argumenty i przykłady, które uzasadnią twoje stanowisko.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Arystoteles: poetyka i estetyka

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Pojęcie filozofii. Uczeń:

2) wymienia i charakteryzuje ważniejsze dyscypliny filozofii: metafizyka (ontologia), epistemologia, etyka, filozofia przyrody, antropologia filozoficzna, teologia filozoficzna, filozofia piękna i sztuki (estetyka), filozofia polityki;

XII. Początki estetyki. Uczeń:

2) dyskutuje na temat „co stanowi kryterium piękna?” i w jego kontekście przedstawia Wielką Teorię pitagorejczyków (proporcja jako kryterium piękna);

3) omawia wybrane treści Poetyki Arystotelesa – pierwszego systematycznego dzieła z zakresu teorii i filozofii literatury: typologia sztuki poetyckiej, koncepcja tragedii, pojęcia *mimēsis* i *katharsis* (jedno zagadnienie do wyboru).

Lektura obowiązkowa

4) Arystoteles, fragmenty z następujących pism (w związku z działem VIII pkt 4 treści nauczania): *Etyka nikomachejska* (ks. II, 7–8, 1107 a), (w związku z działem XII treści nauczania): *Poetyka* (ks. IV, 1448 b – 1449 a);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Poznasz poglądy Arystotelesa na temat sztuki, jej funkcji i wartości.
- Przeanalizujesz pojęcia *mimesis*, *katharsis* i pojęcie piękna.
- Rozstrzygniesz, czy za pomocą powyższych pojęć da się opisać sztukę współczesną, i sprawdzisz, jak zasady *Poetyki* funkcjonują w popkulturze.
- Wyrazisz własne zdanie o istocie piękna i *mimesis*.

Cele operacyjne. Uczeń:

- przedstawia Arystotelesowskie poglądy na sztukę;
- operuje pojęciami: *mimesis*, *katharsis* i *piękno*;
- odnosi pojęcia i reguły opisane w *Poetyce* do sztuki współczesnej;
- formułuje własne definicje piękna i *mimesis*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- pytanie problemowe;
- audiobook;
- film edukacyjny;
- mapa myśli;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Arystoteles: poetyka i estetyka”. Uczniowie mają zapoznać się z treściami w sekcji „Przeczytaj” i przygotować prezentację, w której przedstawią przykłady ilustrujące zagadnienia związane z tematem lekcji.
2. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Audiobook”.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie, wyświetla temat lekcji oraz cele. Wspólnie z uczestnikami zajęć ustala kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji i na tej podstawie dobiera uczniów w pary. Prosi o przygotowanie pytań związanych z wyświetlonym tematem zajęć i udostępnionym przed zajęciami e-materiałem. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z zakresem lekcji? Omówienie pytań przygotowanych przez uczniów, dyskusja wstępna.
3. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: Jak na temat sztuki wypowiadał się Arystoteles? Jakie wskazywał jej funkcje oraz wartości?

Faza realizacyjna:

1. **Burza mózgów.** Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: *Czym według ciebie jest piękno?* Następnie informuje uczniów, że będą pracować metodą burzy mózgów, i jeśli to konieczne, wyjaśnia jej zasady. Wyłania także moderatora, który będzie zapisywał pomysły na tablicy, a następnie określa czas wykonania zadania. Uczniowie podają swoje propozycje. Po zakończeniu fazy twórczej następuje wspólna weryfikacja pomysłów. Nauczyciel prosi uczniów, aby porównali swoje propozycje z informacjami zamieszczonymi na tablicy.
2. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Audiobook”, a następnie odczytuje polecenie: *Zapoznaj się z treścią audiobooka i odpowiedz na pytanie: Co łączy ze sobą filozofię i sztukę?* Uczniowie pracują w parach, analizując treść zadania, dyskutując i zapisując wnioski. Wybrane grupy omawiają swoje rozwiązania i spostrzeżenia na forum klasy. Następnie nauczyciel wyświetla na tablicy polecenie: *Spróbuj wymienić dzieła odbiegające od starożytnego kanonu i określ, czym jest piękno, za pomocą własnej definicji.* Uczniowie pracują w parach.
3. **Praca z drugim multimediami.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Film edukacyjny”. Każdy uczeń indywidualnie rozważa polecenie 2. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie wybrani i chętni uczniowie przedstawiają swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

4. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne z sekcji „Film edukacyjny”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
5. Uczniowie, na podstawie zebranego w domu materiału, podają na forum klasy własne przykłady ilustrujące poruszane w poleceniach i ćwiczeniach zagadnienia. Wspólna dyskusja nad trafnością i zastosowaniem przykładów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla pytanie otwarte z e-materiału, a uczniowie ponownie na nie odpowiadają, zapisując swoje wnioski. Nauczyciel wybiera najciekawsze odpowiedzi, porównuje je z poprzednimi i prosi ich autorów o komentarz.
2. Nauczyciel prosi uczniów o podsumowanie zajęć z uwzględnieniem nabytych kompetencji.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują pracę domową zawartą w sekcji „Film edukacyjny”: *Jak uważasz, jakie zmiany w postrzeganiu sztuki i piękna zawdzięczamy Arystotelesowi? Przywołaj argumenty i przykłady, które uzasadnią twoje stanowisko*

Materiały pomocnicze:

- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, tom 1, Warszawa 2005.
- Dzieła plastyczne oraz instalacje, np. Marcela Duchampa, Josepha Kosutha, Romana Opalki, Marka Rothko, Ai Weiweia, Władysława Hasiora, Tadeusza Kantora.
- Walczak P., *Metody aktywizujące w nauczaniu filozofii*, w: „Analiza i egzystencja” 10 (2009).
- Niemirowski T., *Co to znaczy „nauczać filozofii”?*, w: „Forum Pedagogiczne” 1(2015).
- Lipman M., Sharp A., Oscanyan F., *Filozofia w szkole*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 1997.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Film edukacyjny” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.